

Märkame ja hoolime

Lapse jaoks on parim kasvada oma perekonnas

Anniki Tikerpuu,

Sotsiaalministeerium, laste õiguste ja teenuste juht

Igal lapsel on õigus õnnelikule ja turvalisele lapsepõlvele ning perekonnale kui kõige tähtsamale ja paremale kasvukeskkonnale. Igal lapsel on õigus olla kuulud ja ära kuulatud. Need on põhimõtted, millest püütakse laste heaolu tagamisel lähtuda kogu maailmas, kirjeldatuna nii ÜRO lapse õiguste konventsioonis kui ka Euroopa poliitika suundumustes. Sellised suunad on seadud ka meie enda riiklikes dokumentides sõnastatud põhimõtetes. Kas ja kuidas saame me aga tagada, et need igati positiivsed suunad saaksid ka päriselt ellu viidud?

Kuidas hoida ära laste sattumist rühma sekka, keda me kutsume vanemliku hoolduseta lasteks? Oleme selgel veendumusel, et lapse jaoks on parim kasvada oma perekonnas, oma ema ja isaga. Juhul kui vanemad elavad lahus, on vajalik tagada lapse suhtlus võrdsele mõlema vanemaga. Kui pere ise toime ei tule, peab sekkuma riik ehk enamasti kohalik omavalitsus. Me ei taha leida rohkem lapsi garaazist või tühermaalt. Selleks on vaja jõuda olukorrani, kus kõik vanemad on vastutustundlikud või on kõik kodanikud võimelised märkama ja sekkuma.

FOTO: ISTOCKPHOTO

Igal lapsel on õigus õnnelikule ja turvalisele lapsepõlvele ning perekonnale.

Muidugi on siia kõrvale vaja professionaalset ametkonda. Kuid olgem ausad – esmase ennetustöö saame ära teha keskkonnas, kus meil on võimalik märgata ja näha seda, mis toimub meie kõrval kodus, naabruses ja kogukonnas. Kui julgust napib, et minna kohaliku omavalitsuse lastekaitse- või sotsiaaltöötaja juurde, võib alati vajaliku nõu saamiseks või hädas olevast

lapsest ja perest teatamiseks pöörduda lasteabitelefoni 116 111 nõustajate poole.

Tugi lapsevanematele

Selge on, et tugev ja terve, lapsi väärtustav pere ei ole iseenesest mõistetav. Heade muutuste tekitamiseks on vajalik vanemate hoiakuid ja oskusi suunata moel, mis mõjutaks neid muutma oma käitu-

mist positiivses suunas. Selle nimel on vaja tegutseda nii pereliikmetel endil kui ka kohalikul omavalitsusel ja riigil. Mitmed omavalitsused pakuvad peredele vastavalt oma võimalustele toetavaid teenuseid, paraku on neid selgelt liiga vähe, eriti on puudus ennetavatest tegevustest. Ilmselt seda, mida saab kohalikul tasandil oma kogukonnas lastega perede toetuseks ära teha,

on aga veelgi. Mitmel pool Eestis on juba käivitunud head algatused toetamaks lastega peresid.

Teadlik, vajalike oskustega, suhteid väärtustav ning lapse vajadustega arvestav vanem on parim võimalus hoida ära laste väärkohtlemist, noorte käitumis- ja toimetulekuprobleeme ning tagada ühiskonna jätkuvus.

Sotsiaalministeerium töötab

2010. aastal välja laste ja perede heaolu arengukava, kuhu saavad kirja riigi pika- ja lühiajalised eesmärgid laste ning perede toetamisel. Lastele turvalisema arengukeskkonna tagamiseks kavandatakse lähiajal keelustada laste keheline karistamine ning jätkatakse lähiaastatel kogu lastekaitse seaduse uuendamiseks. Vanemaksolemise toetamine on aga üks olulisemaid teemasid, millega soovime jätkata. Sotsiaalministeeriumi perepoliitika üksuse algatatud vanemahariduse ümarlaud on saanud hea hoo sisse ning paljud organisatsioonid, kes koostavad lapsevanemaid, mõtleavad ühiselt sellele, kuidas vanemlust paremini toetada.

Lähiajal kavandatakse keelustada laste keheline karistamine.

Pereterapeut Pille Murrik on öelnud: „Laps on nagu taim, saades sündides kaasa võimed ja eeldused eluks. Nii nagu porgandiseemnest kapsast ei kasvata, ei saa ka lapsest teha kedagi, kelleks tal pole määratud saada. Meie, täiskasvanud oleme aednikud, kelle hooleks on usaldatud kasvatatud inimeste eest hoolitsemine, nende vajaduste rahuldamine, nende toetamine ja mõistmine raskustes, nende suunamine inimeseks kasvamise teel.“

Seal, kus ilmneb abivajajaid, leidub ka abistajaid

Kohalikud omavalitsused ning maavalitsused püüavad hätta sattunud peresid nõu ja jõuga toetada.

Kaire Talviste

Majandusraskuste tõttu on terves Eestis kahekordseks kasvanud nende inimeste hulk, kes saavad toimetulekutoetust – kokku 30 000 inimest, kusuures neist 10 000 on lapsed.

Nii on läinud ka Viljandimaal. Kui mullu kolmanda kvartali lõpus elas sellistes peredes 371 last, siis tänava kolmandas kvartalis on neid lapsi juba 658.

„Kui pere elab alla toimetulekupiiri, siis laste põhivajadused ei ole täielikult rahuldatud. Vaesus mõjutab laste kognitiivset, sotsiaal-emotsionaalset arengut, akadeemilist edukust ja anded võivad jääda arendamata. On oht, et riskirühma sattunud pered toodavad uusi riskirühmi,“ hoiatab Viljandi maavalitsuse lastekaitse peaspetsialist Margit Pajo.

Abi mittetulundusühingutelt
Viljandis on lastevanemate vajadusi märganud ja neile kiirelt appi tõta-

nud kolmas sektor. Näiteks korraldab Päikesekillu perekeskus majanduslanguse tõttu hätta sattunud peredele koolitusi „Toimetulek nappi toidurahaga“ ühes praktiliste õpitubadega, kus õpitakse söögiraha oskuslikumalt planeerima. Projekti toetavad omavalitsused ja hasartmängumaksu nõukogu. Juba kavandatakse ka jätkuprojekti „Kokkuhoiu kokaklubi“, et õppida tegema lihtsaimaid toite ja mitte kulutada nappi toiduraha poolfabrikaatidele.

MTÜ Viljandimaa Omavalitsuste Liit on aidanud leida võlanõustajaid, kes aitavad laenudega kimpu jäänud peresid. Viljandimaa Lasterikaste Perede Ühendus vahendab lapsevanemaid, kellel on ära anda oma lastele väikseks jäänud riideid ja neid peresid, kes neid asju vajavad.

„Materiaalselt on paljudel peredel praegu väga raske. Lastega peredel on suhteliselt piiratud võimalused oma sotsiaalse riski vähendamiseks. Kindlasti ei peaks riik praegu oma panust perede toetamisel vähendama,“ on Pajo veendunud. „Tasuta koolitoit on väga oluline abi. Omavalitsustes on olnud üks prioriteet laste huvitegevuse toetamine. Loodame, et õhem rahakott hobi- ja tegelemise võimalust lastel siiski ära ei võta.“

Leia aega lapsele

Pajo sõnul on üks asi, mida kõikidele vanematele on antud ühepalju, ja see on aeg. „Lastekaitsetöötajad ei väsi kordamast, et kõikide oluliste tegemiste kõrvalt on tähtis leida aega oma lapse jaoks. Laste mured

FOTO: ISTOCKPHOTO

Päikesekillu perekeskus õpetab majanduslanguse tõttu hätta sattunud peredele, kuidas nappi toidurahaga süüa valmistada.

vajavad kuulamist ja kõige parem on, kui seda teeb lapsevanem.“

Pajo leiab, et igas omavalitsuses võiks tegutseda beebikool, mis aitab luua lapse ja vanema vahelist kiindumussuhet ning stimuleerib väikelapse arengut. „Lastekaitsetöötaja nõu ja abi pole praegu kättesaadav väiksemates omavalitsustes. Tulevikus loodame koostöö omavalitsustega korraldada lastekaitsetöö nii,

et pädev abi lapsele ja perele ei sõltuks omavalitsuse suurusest,“ lisab Pajo. „Kindlasti on vaja laiendada olemasolevate kogemuste baasil ka pere tugiisikuteenust. Põhjalikumad analüüsi ja uusi vorme vajaks lastevanemate ennetav toetamine läbi koolituste.“

Abistajaid on juurde vaja
Tööpuuduse järsk suurenemine

on negatiivset mõju avaldanud ka Audru valla perede toimetulekule. „Aasta-kahe taguse ajaga, kui oli tööd, hea palk ja soodsad laenuvõimalused, kujunes paljudel illusioon, et laste arendamisega probleeme ei tule,“ ütleb Audru vallavalitsuse haridus-, kultuuri- ja sotsiaalnõunik Peep Tarre. „Elu läks aga teisiti ja nii ei jätku igas peres praegu raha igapäevasteks kulutusteks toidule ja riidele, rääkimata laste koolivälisest harrastustest.“

Audru vallas on lastekaitse alases tegevuses põhiorhk perekeskel töö. Valla psühholoog Merle Tomson nõustab lapsi ja nende vanemaid koolides, lasteaedades ning perekeskuse ruumides. Sotsiaalpedagoog Sirje Järvet ja lastekaitsetöötaja Siiri Jõerand aitavad peresid toimetuleku halvenemisega seotud arenguliste kriiside (teismeliste käitumise muutused, õpiraskused, konfliktid jm) leevendamisel.

„Vaatomata pingutustele ei jätku sotsiaal- ja lastekaitsetöötajatel piisavalt aega, et oleks tagatud lastega perede pidev juhendamine igapäevaeluga toimetulekul,“ lisab Tarre. Seepärast on eesmärgiks seadud arendada vallas tugiisiki teenust. Praegu tegutseb vallas üks tugiisik, ent peagi on tulemas lisa.

Lähiaastail tahetakse valda rajada perekeskust, kus on korraldatud kokandus- ja käsitööringid, ning peetakse temaatilisi loenguid. Seal peaks olema ka laste päevahoid, kriisituba ning erialaspetsialistide nagu psühhiaater, logopeed, masseerija jt vastuvõttud.

Puuetega inimesel on õigus tavapärasele elule

Puudega inimesed on muutunud meie ühiskonna täisväärtuslikeks liikmeteks.

Monika Haukanõmm,

sotsiaalministeerium, hoolekande osakonna eakate ja puuetega inimeste poliitika juht

Eestis elab üle 118 000 puudega inimese, moodustades rahvastikust 8,8%. Neile lisandub veel suur hulk pikaajaliste haigustega inimesi, keda küll ei loeta puuetega inimesteks seaduse mõistes, kuid kes oma tervisliku seisundi tõttu vajavad täiendavat abi, et saada oma eluga võimalikult iseseisvalt hakkama. Eesti põhiseaduse kohaselt on puuetega inimesed küll riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all, kuid vaatamata paljudele puuetega inimeste heaolu ning iseseisvat hakkamasaamist toetavate õigusaktide olemasolule, on praktikas raskusi nende ellurakendamise ja napib raha ja teadmisi, lisaks puudub tõhus järelevalve kehtestatud nõuete täitmise üle (nt üldkasutatavate hoonete, teede, märgistuste jms vastavus puuetega inimeste vajadustele).

Sulanduvad tavaellu

Kui veel paarkümmend aastat tagasi ei räägitud puuetega inimestest,

nende vajadustest, soovides ega unistustest, vaid püüti teha nägu, nagu neid poleks olemaski (paigutati hoolekodudesse), siis nüüd on nad muutunud meie ühiskonna täisväärtuslikeks liikmeteks. Me ei suhtu enam puudega isikutesse kui hooldust vajavatesse patsientidesse, vaid ootame, et nad käiksid tavakoolis, elaksid iseseisvalt ning käiksid tööl.

Olenemata sellest, kas inimesel on puue või mitte, on kõigil meil täpselt samasugused õigused, mis tavalisel elu alati ei pruugi kehtida. Näiteks poeskäik on igapäevane tegevus, mis puudega inimese jaoks ei olegi nii lihtne. Kuidas kodust välja saada, kuidas jõuda poeni; kui välisuksest pääsen sisse, siis kust leida võimalus teisele korrusele pääsemiseks, kas mahun lettide vahel liiklema, kas ma saan kauba kätte ülemiselt riulilt, kuidas teised inimesed minu abipalvetesse suhtuvad, kas mind vaadatakse pika pilguga jne? Lihtne tegevus ei olegi enam nii lihtne ning loomulik.

Meie peame arvestama

Mis siis takistab puudega inimest iseseisvalt hakkama saama?

Takistusteks võib olla teiste inimeste suhtumine ja empaatia puudumine, stiilis – ah mis sust

Me ei suhtu enam puudega isikutesse kui hooldust vajavatesse patsientidesse.

Iseseisvat hakkamasaamist soodustab sageli keskkond, kus me elame: majadesse ei saa ratastooliga sisse, keeruline on liikuda tänavail jms.

ikka tahta; või – sa nagunii ei saa hakkama ega jõua midagi teha. Iga inimene aga oskab ja saab midagi teha, olulisim on leida üles see konkreetne asi või tegevus, mida ta teha suudab. Seega on vaja muuta inimeste suhtumist.

Sama oluline on ka pakkuda puuetega inimestele mitmekülgseid ja toetavaid teenuseid. Seda Eestis

ka tehakse – teenuseid pakuvad nii riik, kohalikud omavalitsused, kolmas sektor kui ka eraettevõtjad. Küsimuseks siinkohal jääb, kuidas leida laialt valikust üles just konkreetsele inimesele vajalik teenus. Siinkohal peaks esimesena appi tulema sotsiaaltöötaja kui inimesele kõige lähemal asuv ning valdkonda hästi tundev spetsialist.

Takistuseks on enamasti ka keskkond, kus me elame: majadesse ei saa ratastooliga sisse ega pääse seal ringi liikuma, samuti on väga keeruline liikuda tänavail või pääseda ühissõidukisse. Ka enamik töökohti pole kohandatud puuetega inimeste tarvis. Seega tekibki küsimus: kas inimene peab hästi tundev spetsialist.

masolevate teenustega või peab keskkond ning teenuse pakkujad arvestama inimese vajadustega. Selleks, et teada saada, mida puudega inimesed vajavad, ei ole vaja leiutada jalgratast, vaid oluline on kaasata puuetega inimesed nende elu puudutavate lahenduste väljatöötamisse.

Kas inimene peab kohanduma keskkonnaga või keskkond inimesega?

On ju meie president Ilveski öelnud: „Puuetega inimeste toetamine, nende õigustesse suhtumine ja võimalikult lai kaasamine ühiskonda näitab kogu meie ühiskonna tervist, küpsust ja tugevust.”

Et kaasata puuetega inimesed täisväärtuslike liikmetena ühiskonnale, on terve maailma, sh ka Eesti jaoks välja töötatud puuetega inimeste õiguste konventsioon. Lepingu eesmärgiks on edendada, kaitsta ja tagada puuetega inimestele kõik inimõigused ja põhivabadus. Selleks, et konventsiooni toodud õigused saaks rakendatud igapäevasesse ellu, on vaja, et iga organisatsioon ja inimene saaks aru, et juhl, kui me teeme midagi puuetega inimeste iseseisva toimetuleku toetamiseks, ei ole tegemist suure teene, vaid loomuliku ja iseenesest mõistetava teoga.

Iga väike samm võib meid lähemale kaugel asuval eesmärgile.

Igale hädalisele leidub keegi, kes talle käe ulatab

Mitmekülgset tuge pakutakse nii abivajajatele kui ka aitajatele endile

Mari Sarv

Ega's vanarahvas ole asjata öelnud: kus häda kõige suurem, seal abi kõige lähem. Eesti eri paigust leitud näited tõestavad, et meie hoolekandeteenused on mitmekesised ja suunatud just neile, kes vajavad tuge.

Näiteks Tallinna hoolekandekeskus paigaldab abivajajatele koju häirenupu, Haljalas motiveeritakse psüühilise puudega inimesi kodust välja tulema, Tapal nõustatakse omastehooldajaid. Miski ei jää tege-mata, kui leidub häid mõtteid!

Inimesed kodust välja

Haljala vallavalitsuse sotsiaalnõunik Urve Vogt märgib, et nii nagu tervele, on ka psüühilise puudega inimestele oluline sotsiaalses mõttes kusagile kuuluda. Sestap kogus ta 2002. aastal otseses mõttes kodust kokku valla 28 psüühilise erivajadusega tööealist inimest ja tõi välja. „Korraldasime paaril korral koos kokkusaamise, mida viisid läbi psühhiaater ja perenõustaja. Erivajadusega inimesed muutusid avatutemaks ja neil tõusis enesehinnang. Varem neid justkui polnud kellelegi vaja ning keegi ei märganud neid,” räägib Vogt. Koos käiakse praeguse-ni, nt osaletakse valla heakor-ratöödel. Jõukohaste tööde eest maksab vald ka vaevatasu, mille eest sõidavad nad üks-kaks korda

aastas Eestisse ringreisile.

Erilise õhinaga räägib sotsiaal-nõunik psüühilise puudega inimeste tööerakendamisest ja neile korraldatud kursustest. 2006. aastal osales rühm ka kohaliku tööturameti kolmekuises projektis „Puuetega inimeste tööhõive edendamine”. „Korjasime hommikuse bussiringiga osalejad peale, harjutasime kellatundmist ja distsipliini, omandasime tööeluks vajalikke teadmisi,” meenutab Vogt. Projekti lõppedes läks üks inimene koka- ja teine pot-tsepakursusele ning iseseisvumise tulemusena asus kaks inimest oma perekonnast eraldi elama, saades nüüd iseseisvalt igapäevaeluga suurepäraselt hakkama. „Püüvalt ei tööta neist praegu keegi, aga nad leiavad ise endile juhu- ja hooajatoide,” on Vogt oma hoolealustega rahul.

Muidugi ei tähenda kooskäimine ainult tööelu. Vaat et olulisemgi on neile inimestele seltsielu – käia üksteisel külas ja korraldada ühiseid üritusi. Rõõmsalt kogunevad nad ka eakate peole ja ekskursioonidele, pelgamata vilutuvaatamist või tähelepanu.

„Oleme nad leidnud, me ei taha neid nüüd kaotada ja nemad ei taha ka meist lahti lasta,” kinnitab Urve Vogt.

Abi abistajatele

Tapal hästi sisse töötanud omastehooldajate tugigrupp on hoopis teist laadi sotsiaalteenus, aga kindlasti sihtgrupile sama vajalik kui eeltoodu.

Kohalik MTÜ Senior korraldab Anu Jonuksi eestvedamisel koolitusi, nõuandmisi, loenguid, kokkusaamisi ja infojagamist neile, kel elab kodus hooldamist vajav ema, abikaasa, laps või muu lähedane.

Tallinna Hoolekande Keskuse juhataja Imbi Eesmetts näitab seadet, mille abil saab vanur omale koju abi kutsuda.

„Olen ise hoolduse kadalipu kunagi läbi teinud. Tean, kui raske on, kui ei tea, kust saab abi või kust abivahendeid. Sotsiaalministeeriumi eakatepoliitika komisjoniga andsime 2002. aastal välja omastehooldaja käsiraamatu. Kui kolme aasta eest Tapal MTÜ-d Senior käima lükkasin, leidsime sinne sotsiaalnõunikuga, et sellist tugirühma on vaja,” meenutab Jonuks hea idee algust.

Perekonnaseaduses on ette nähtud, et igaüks peab abi vajavaid omakseid toetama. Nii ka on, lihtsalt Tapal on toetajatele loodud omakorda tugirühm. Kas teie näiteks teaksite, mida teha, kui homme saab teie lähedane insuldi ja tuuakse nädala pärast koju voodihaige ja kõnevõimetuna? Kuidas teda keerata ja kuidas toita, kust leida mähkmeid ja milliseid abivahendeid veel on olemas? „Ilmselt

ei tea ja olete väga õnnetu. Kui haige hooldaja on ka ise vanem inimene, näiteks abikaasa, saab tal kiiresti otsa nii nõu kui ka jõud ja varsti on ta oma hooldatava kõrval,” põhjendab Jonuks tugigrupi vajadust.

„Rühm käib koos igal kuul ja alati toimub mingi koolitus või õppus. Väga oodatud on psühholoogi õppused, aga õpetame ka ergonomika võtteid, kuidas tõsta ja liigutada, mähkida, tablette anda, milliseid abivahendeid on olemas. Tihti räägib sotsosakonna töötaja, mis toetusi võib saada ja mida on vaja teada,” kirjeldab Jonuks tugigrupi „õppetunde”.

„Infost vähem tähtis pole teadmine, et minusuguseid hooldajaid on veel. „Õlg õla kõrval” tunne aitab vastu pidada ja annab jaksu,” toob ta välja tugigrupi olemuse selle osa, milleks lektoreid tellida pole vaja: ühiste muredega inimesed saavad kokku ja üksteisega rääkida.

„Kel oskused käes, aga endal enam vaja pole, kuid kes ise tahavad, neist saame koolitada asendushooldajaid. Nii et kui kellelgi on vaja minna päevaks-paariks tööle, arstile, juuksurisse, siis viime inimesed kokku. Momendil on meil kolm sellist asendushooldajat,” kiidab Jonuks abivalmis tapalasi.

Tugigrupi töö on vormistatud teenusena, mida vald ühingult ostab – osalejatele on tugigrupis käimine tasuta.

Häiresüsteem abi kutsumiseks

Pealinnas, kus elanikke rohkem ning selle võrra ka abivajajaid, on MTÜ Tallinna Hoolekande Keskus (THK) sisse seadnud häirenupu süsteemi neile, kes elavad kodus, kuid vajavad vahel kõrvalist abi.

Keskuse juhataja Imbi Eesmetts sõnul on eakate kodudesse paigaldatud ligi 130 sellist pulti, pooled neist Mustamäel ja Lasnamäel. Seade kasutab lauatelefoniliini ja paigaldatakse seinale või lauale, häirenupp käib potentsiaalsete abivajajate käe ümber või kaela-paelaga kaela. Kui ta näiteks kukub ja enam ise püsti ei saa – see ongi sagedasim häire põhjus –, vajutab ta nupule. Seade võtab ühendust Tallinna abitelefoniga 1345, kus dispetšerile kuvatakse kohe helistaja andmed. Rääkida saab abivajaja ükskõik kus oma korteris, sest seadme mikrofon on väga tundlik. Päeval ajal sõidab tema juurde linnaosa hoolekandeosakond, töövälisel ajal THK sotsiaalvalberigaad. Kui on vaja kiirabi, saadab dispetšer välja sellegi.

„Kui selle teenusega 2007. aastal alustasime, liitusid esmalt väga vanad inimesed, kes ise väljas ei käi ja toaski liiguvad ainult abivahenditega ning tervise tõttu palju kukuvad ja vajavad abi püsti saamisel. Nüüd on kaasatud neidki, kes pole koduhooldusel olevad hoolekandeosakonna kliendid, vaid kel on omakend. Päeval ajal võtabki häire korral dispetšer omastega ühendust, kuid näha on, et alati ei saa nemad appi minna. Nii et vajadus on tegelikult selle järele, et ka omastega abivajajate aitamise võtame meie üle,” räägib Imbi Eesmetts.

Teenuse eesmärk on lasta eakatel võimalikult kaua kodus elada. „See on omamoodi psühholoogiline tugi. Osal on hirm üksi elada – aga KUI juhtub midagi, mis siis saab? Häirenupp lahendab selle küsimuse ära: kui juhtub, saad kutsuda abi,” selgitab Eesmetts lahti ka süsteemi vaimsema poole.

Kel on endal olnud raske, see tunneb ka teiste vaeva

Naine, kes on ise alkoholiga kimpus olnud, aitab nüüd alkohoolikutel kaineks saada.

Kristiina Viiron

Kui alkoholi võõrutusnähtude käes vaelevad mehed Pärnu Kaldapealse kodu juhatajale Ilme Seeperele heidavad: „Sa ei tea, kui halb mul on!“ kostab naine, et teab seda tegelikult vägagi hästi. Ta teab, mida tähendab kisedav vajadus alkoholi järele, mis sunnib magama, viinapudel voodi kõrval, et sellest iga kahe tunni tagant lonksu võtta.

Ta on keset ööd end vaeu poodi lohistanud ja kiskunud hammastega pudelit korki.

Aga ta on olnud ka võõrutusravil, kukkunud tsüklisse tagasi, läinud jällegi ravile ning saanud raske kadalupe läbinuna kaineks.

Ilme – ja ka mitmed Kaldapealse kodu elanikud – on tõestanud, et ka kõige hullest joomarlustest on tagasitee – kui keegi seda teed käia aitab. Kuus aastat tagasi aitasid Ilmet naabrid, peretuttavad, psühhiaater Rein Luuk ning nüüd on ta ise toetajaks, kes aitab alkoholi küüsi sattunud kaineks ja eluga jälle ise toime tulevateks inimesteks saada.

Sellist kommuunina toimivat toetavat elamisviisi, nagu on Kaldapealse majas, Ilme sõnul Eestis teist polegi. Kolm aastat tagasi tahtis MTÜ Tulevik rajada linnalt tasuta rendile saadud Rääma tänavale endisesse noortekodusse ühiselamutüüpi majutusüksuse, kus saaksid eluaseme n-ö tublimad varjupaigas õõbijad. Et Ilme õppis Pärnu kutsehariduskeskuses sotsiaaltööd ja oli Tulevikus praktiliselt juhatajale õelnud, et ikkab ühingu tööle asuda, kutsutigi teda uut maja juhtima. Tema rajaski majast Kaldapealse kodu, kus saavad peavarju alkoholisõltuvuses inimesed, kes tahavad oma eluga jälle joonetele ja kaineks saada.

Prügikastist ja punkrist

„Võtan siia inimesi tänavalt, varjupaigast, linna munitsipaalpindadelt,

olen neid ise autoga punkrist toomas käinud,” loetleb Ilme, kuidas elanikud Kaldapealsele satuvad. „On tulnud ka kott seljas meie ukse taha, et siit saab abi.”

Kui inimene on valmis kaineks saama ja maja sisekorraeskirju austama ja täitma, saabki Kaldapealse määramata ajaks tema koduks. Tähtsust, millal tuleks välja kolida, ette ei anta, siiski on elu selles majas vaheetapiks, eesmärgiks on ikkagi suunata elanikke ise hakkama saama ning omaette elamise peale kolima. „37 inimest on kolme aastaga siit omaette elama läinud,” tõdeb Ilme lisades, et juhtub sedagi, et üksipäini elades kiputakse endise joomase elu rüppe kukkuma. „Kes hakkama ei saa, selle pakin kokku ja toon tagasi.”

Kui inimene on valmis kaineks saama ja maja sisekorraeskirju täitma, saabki Kaldapealse maja määramata ajaks tema koduks.

Juba see, et kaldapealse elamise eest tuleb üüri tasuda (ühese toa eest 800, kahese eest 500 pluss kommunaalkulud), õpetab iseenda eest vastutama. Samas aga aitab teiste elanike ja Ilme tugi igapäevaselt hakkama saada. Seetõttu paljud Kaldapealselt ära ei kiirustagi.

Praegu on majas 26 elanikku, 20 meest ja 6 naist, igasuguse, ka väga äärmusliku elusaatusega. Neid kõiki juhib, suunab ja valvab Ilme üksinda.

„Alkoholi puhul ei loe haridus midagi,” on naisele kogemustega selgeks saanud. „Mul on olnud siin koolidirektor, õpetaja...” Ilme on toonud joomapunkrist Kaldapealsele näiteks naise, kes sõna otseses mõttes ussitas. Kutsus punkri laialilöömiseks abiks politsei ja mähkis naise neilt saadud musta kilekoti sisse ning sõidutas kohale. „Istus siin, pesema ei läinud, haises, mehed valvasid teda,” meenutab ta. Kui naisele nüüd otsa vaadata, ei oskaks aimata, et ta on tõesti nii hullus seisus olnud. Aga on, nagu ka mitmed teised majaasukad, kes saa-

Kaldapealse kodu juhtaja Ilme Seepere astub ikka aeg-ajalt majaanike tubadesse sisse. Ikka on inimestele talle midagi rääkida. Toliik (paremal) arvab, et võiks juba kolida mujalegi ning arutab oma soovi Ilmega.

budes on rämpsed, haavades, närude riides... Paljud põevad kroonilisi haigusi, sageli epilepsiat.

Joomastele on uks lukus

Alustada uut elu on nende jaoks tihtipeale keeruline: tuleb õppida end pesema, lõpetada solgisõõmine ja odekolonniroomine; hea, kui alkoholiroomine üleüldse.

Alkoholi suhtes kehtib Kaldapealse absoluutne nulltolerants. See ei tähenda, et majaanikud napsi võtta ei tahaks. Alkohoolikust kiiresti ja absoluutselt kaineks inimeseks saamine ei käi üleöö ja nii kipuvad nad ikka komistama ja uuesti jooma hakkama. Ainult, et koju niisugusena tulla ei tohi – alles, siis, kui alkomeeter näitab nulli, tohib taas üle ukse-läve astuda. Muidugi tekitab see parajat vaidlust, aga selles suhtes on Ilme kõigutamat. Mehed on sellest üpris hästi aru saanud, kuigi vahel nad ikka üritavad purjuspäi sisse hiilida, on ju igal elanikul nii majavälis-ukse kui ka oma toa võtmed. Kui aga petturlus avastatakse, on jutt lühike – öö tuleb mujal mööda saata. Kes

Karutembult tulnud Volli kõõgis nõusid pesemas.

enam omil jalul ei kõnni, selle viib politseid kaineustumajja.

Samuti ei ole Kaldapealse õigust elada pikanäpumeestel ja neil, kel käsi teise vastu kergesti tõusma kipub.

Kui Ilme vähegi jõuab – lisaks on ta ka MTÜ Tulevik päevakeskuse

juhataja –, viibib ta ise iga päev Kaldapealsele. Korda pidada aitab tal ka üks sealseid elanikke.

„Kui inimesed tsüklis välja tulevad, on nad väga raskest seisus: krabitavad – paljud on ju epileptikud; võivad oksendada,” kirjeldab Ilme, kes on selliste olukordade

peale valmis ka öösel välja tulema. Paneb oma üheksa-aastase poja kodus magama ja tulebki.

Elukogemus aitab

Igapäevane elu kulgeb Kaldapealsele nagu kommuuni-tüüpi elamises ikka. Kes asjatab köögis ja teeb süüa, kes lesib oma toas voodil ja loeb ajavii-teks, kes puhub naabriga juttu, kes on töö või tööhajutusel, kes läinud niisama või tööle linna päevakesk- kusse. Viimases saavad kaldapealse elanikud tööd näiteks kokana.

Endine sõjaväelane Volli saabuskil hiljuti „linnatuurilt”. „Tulin karutembult,” laseb mees omale kõri pihta ühetähenduslikult nipsu. Nüüd tahaks ta heal meelel ühe ravikuuri läbi teha, sest püüa mis sa püüad, ikka tuleb vahepeal viinaisu peale. „Arvan, Volli, et teeme sinuga varsti ühe haiglatreti,” kõneleb Ilme mehega, kes sellega igati päri on. Tahaks ju joomise maha jätta.

„Ta oskab inimestega läbi saada,” iseloomustab Ivo Ilmet. „Võttis mu natist kinni ja tassis siia,” muheleb mees lisades, et ega ta ära kipugi, ikkagi katus pea kohal, tuba soe, ter- vis on aga kehavõitu.

Arnelgi jagub Ilme jaoks kiidusõnu: „Paremat komandanti ei tahagi – puhtus ja kord on majas.”

„Nii palju armastust, kui praegu minu ümber on, ma pole enne tundnud,” on naine oma tööd tehes südamest õnnelik. Niisamuti on ta õnnelik oma eraelus, mis on pärast tõsisid kurve ja käändeid jõudnud õnneliku abielusse.

Eks inimene, kes on elus palju kogenud, sealhulgas ka vägivald- set abielu, armastatud elukaaslase surma, alkoholismi ja sellest kõigest jalule tõusnud, oska saatuselt hoobi saanud inimesi kõige paremini aidata. Nii Ilme tundis, kui 46-aas- taset Pärnu kutsehariduskeskuses sotsiaalhooldust õppima asus.

Praegu jätkab ta sotsiaaltöö õpin- guid Lääne-Viru Rakenduskoogkoolis ja unistab, et ühel päeval saaks ta Kaldapealse kodu asukad Räämalt ära kolida suurde mitmekordsesse toetatud elamisega majja. Sellisesse majja, kus omaette korrus oleks toet- ust vajavatele peredele, üks korrus äsja vanglast vabanenutele, keda on vaja aidata kohaneda. Samuti oleks selles majas korrus samasuguste ini- meste tarvis, kes praegu Kaldapeal- sel elavad.

Toimetulekutoetus leevendab puudust

Toimetulekupiir on 1000 krooni perekonna esimesele ning 800 krooni järgnevatele liikmetele.

Marek Atonen,

Sotsiaalministeerium, hoolekande osakonna analüütik

Kuidas tulla oma eluga toime siis, kui tööd pole enam pikka aega teha õnnestunud, lõppemas on töötus- kindlustushüvitise või töötutoetuse maksmine? Viimase abinõuna saab omavalitsusest taotleda toimetule- kutoetust.

Toimetulekutoetust on õigus saada üks elaval isikul või perekon-

nal, kelle kuu netosissetulek pärast eluruumi alaliste kulude mahaarvamist jääb alla kehtestatud toimetulekupiiri.

Toimetulekupiiri suuruse üksi elavale isikule või perekonna esi- mesele liikmele kehtestab Riigikogu igaks eelarveaastaks riigieelarvega. Perekonna teise ja iga järgneva liikme toimetulekupiiri suurus on 80 protsenti perekonna esimese liikme toimetulekupiiri suurus. Aastaks 2009 on kehtestatud toimetuleku- piiri suuruseks 1000 krooni pere- konna esimesele liikmele ning 800 krooni järgnevatele liikmetele.

Mis summast ja kui tihti makstakse?

Toimetulekutoetuse arvestamise aluseks on perekonna kõigi liikmete eelmise kuu netosissetulek, jooksva kuul tasumisele kuuluvad eluruumi alalised kulud (vastavalt norm- pinnale ja kulude piirmääradele) ning kehtestatud toimetulekupiir.

Toetus = (toimetulekupiir + eluase- mekulud) – sissetulekud.

Näiteks 5-liikmelise kahe vane- maga kolmelapselise perekonna puhul võiks toetuse suuruse kujune- mine olla järgnev. Taotleja elab koos abikaasa ja kolme alaealise lapsega. Pere ainsaks sissetulekuks on lapse- toetused, kahe esimese lapse pealt 300 kr ning kolmanda lapse pealt 900 kr. Pere elab 3-toalises korteris üldpinnaga 70 m² ning eluruumi kulud kokku on kuus näiteks 2400 krooni. Perekonnale arvestatav toe- tuse summa kujuneb: toimetuleku- piir 4200 kr (1000 krooni esimesel liikmel + 4 järgnevat liiget a' 800 krooni) + eluasemekulud 2400 kr – lapsetoetused (sissetulek) 1500 kr = toimetulekutoetus 5100 kr

Sissetulekuna arvestatakse kõiki inimese tulusid, mida ei ole eraldi seaduses välja toodud.

Toimetulekutoetuse arvestami- sel ei arvata üksi elava isiku või pere- konna sissetulekute hulka:

- 1) ühekordseid toetusi, mida on üksi elavale isikule, perekonnale või selle liikmetele makstud riigi- või kohaliku eelarve vahenditest;
- 2) puuetega inimeste sotsiaal- toetuste seaduse alusel maksta- vaid toetusi, välja arvatud puudega vanema toetus;
- 3) riigi tagatisel antud õppe- laenu;
- 4) tööturuteenuste ja -toetuste seaduse alusel tööturukoolituses, tööpraktikas ja tööhajutusese osa- lemise korral makstavat sõidu- ja majutustoetust ning tööturuko- olituses osalemise korral makstavat stipendiumi.

Toimetulekutoetuse arvestami- sel võetakse eluruumi sotsiaalselt põhjendatud normi ning kehtesta- tud piirmäärade ulatuses arvesse järgmised jooksva kuul tasumisele kuuluvad eluruumi alalised kulud:

- 1) tegelik korteriüür või hooldus- tasu;
- 2) kütteks ja soojaveearustuseks

- 3) tarbitud vee ja kanalisatsioonitee- nuste maksumus;
- 4) tarbitud elektrenergia maksumus;
- 5) tarbitud majapidamisgaasi maksumus;
- 6) maamaksukulud, mille arvesta- mise aluseks on kolmekordne ela- mualune pind;
- 7) hoonekindlustuse kulud, mis on arvestatavad kasutatavale eluruumi- le;
- 8) tegelik olmejäätmete veotasu.

Eluruumi alaliste kulude tasu- misel varem tekkinud võlgnevust ei arvata toimetulekutoetuse mää- ramisel jooksva kuul tasumisele kuuluvate eluruumi alaliste kulude hulka ja seda ei kaeta toimetule- kutoetusega. Samamoodi ei võeta kuluna arvesse ja seega ei kompen- seerita näiteks erinevaid laenumak- satusi, mis inimesel on seoses võetud kohustustega vaja maksta.

Toimetulekutoetust makstakse kord kuus, st igal kuul tuleb esitada uus avaldus ning sissetulekuid hinnatakse samuti igal kuul uuesti.

Kuidas toetust taotleda?

Taotlemiseks esitab isik jooksva kuu eest toimetulekutoetuse saamiseks avalduse hiljemalt 20. kuupäevaks valla- või linnavalitsusele, kelle haldus- piirkonnas ta alaliselt või püsivalt elab.

Avalduses märgitakse toetuse määramisel arvessevõetavate isikute nimed ja nende isikukoodid või sünni- ajad. Lisatakse dokumendid, mis tõen- davad eluruumi kasutamise õigust, sissetulekute suurust ning jooksva kuul tasumisele kuuluvaid eluruumi alalisi kulusi. Esmakordsel taotlemi- sel küsitakse andmeid ka kinnisasjade ja vallasasjadest eluruumide, sõidu- kite ning väärtpaperite kohta. Taotlust menetlev ametnikul on õigus vaja- dusel nõuda täiendavaid dokumente, nagu näiteks pangakonto väljavõte, õppetõend jms.

Uus keskus toetab erivajadustega inimeste töölesaamist

FOTO: RENE SUURKAEV

Keskuse meeskond aitab leida lahenduse piiratud tegevusvõimest või keskkonnast tingitud probleemidele.

Erivajadustega inimesed puutuvad iga päev kaupluses, tööl, koolis või mujal liikudes kokku takistustega, mis oluliselt segavad nende igapäevaseid tegevusi. Sageli jääb nii kodu, töökoha kui ka avaliku ruumi ligipääsetavaks ja kasutajasõbralikuks muutmisel aga lihtsalt puudu teadmistest ning üldjuhul on need puudused hõlpsasti parandatavad. Lisaks ligipääsetavale keskkonnale võib igapäevaseid toiminguid hõlbustada kasutajasõbralik ergonoomiline ja funktsionaalne abivahend.

Just sellealase teabe jagamiseks loodi Euroopa Sotsiaalfondi programmi „Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed 2007–2009” toel Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse juurde riiklik Puudealase Teabe ja Abivahendite Keskus (PTAK).

Lähtudes inimeste vajadustest, aitab keskuse meeskond leida lahenduse piiratud tegevusvõimest või keskkonnast tingitud probleemidele. Olulise tähtsusega on, et abivahend või kohandamine aitaks tööalasel inimesel tööl käia.

Mida keskus pakub?

- Keskus nõustab ja koostab keskkonna kohandamise eksperthinnanguid, lähtudes inimese tegevusvõimest ja keskkonnast.

- Leiab inimese vajadustele ning nõudmistele vastava abivahendi, mis aitab igapäevaselt paremini hakkama saada.

- Pakub sõltumatut informatsiooni mitmesuguste abivahendite ja abivahendimüüjate tootevaliku ning toodete maksumuse kohta.

- Annab nõu, kust ja kuidas saada toetust abivahendite eest tasumiseks ning keskkonna kohandamiseks.

- Aitab abivahendi hankimisel ja juhendab selle kasutamisel.

Keskust rahastab Euroopa Sotsiaalfond ning selle tõttu on kõik teenused tasuta!

Teenused on välja töötatud, pidades silmas laia erivajadustega inimeste ringi, kuid kõigi nende puhul peab abi soodustama inimese enda (või pereliikme) tööle asumist või tööl käimist. Astangu keskus saab soovitada lapsevanemale vajalikku abivahendit, mis võimaldaks last koju jätta, samuti eaka hoolduseks vajalikke abivahendeid.

Keskus aitab:

- füüsilise ja sensoorsete kahjustustega inimesi;
- õpiraskustega inimesi;
- eakaid ja lapsi.

Erivajadustega inimeste kõrval ootab keskus endaga konsulteerima spetsialiste ja ettevõtjaid, kelle poole pöörduvad inimesed, kes vajavad ise nõu abivahendi valikul või kellel on soov ja tahe arvestada ligipääsetava keskkonna põhimõtetele kohaste, töökohtade, ehitiste ja avaliku ruumi planeerimisel.

Puudealase Teabe ja Abivahendite Keskuse abi soodustab erivajadustega inimeste või nende lähedaste tööle asumist või töökäimist.

Keskus nõustab:

- ravi- ja rehabilitatsiooniasutuste spetsialiste;
- perearste;
- maa- ja omavalitsuste sotsiaaltöötajaid;
- juhtumikorraldajaid;
- tööandjaid;
- ettevõtjaid;
- ehitus- ja planeerimis-spetsialiste.

Puudealase Teabe ja Abivahendite Keskuse kontaktid:

ptak@astangu.ee
www.abivahendikeskus.astangu.ee
Astangu 27, Tallinn
Tel 6594297

Kristo Priks, juhataja
kristo.priks@astangu.ee
Tel 50 57 105

Jürgen Mets, tegevusterapeut
elukeskkonna arendamise nõustamine, abivahendite- ja toetava tehnoloogia alane nõustamine
jyrgen.mets@astangu.ee
Tel 52 97 584

Kaidi Rämman, sisearhitekt
abivahendite- ja toetava tehnoloogia alane nõustamine, keskkonna kohandamise alane nõustamine
kaidi.ramman@astangu.ee
Tel 51 73 656

Kadri Soosalu, füsioterapeut
abivahendite- ja toetava tehnoloogia alane nõustamine, keskkonna kohandamise alane nõustamine
kadri.soosalu@astangu.ee
Tel 56 66 11 42

Uus andmeregister tõhustab sotsiaaltööd

Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed

Tuleva aasta 1. aprillist on plaanitud käivitada uus sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister STAR.

Sirlis Sõmer-Kull,

Sotsiaalministeerium, hoolekande osakonna juhataja

Mis on STAR?

Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister (STAR) on peamiselt kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajate töövahend klienditöö elluviimiseks. Lisaks on infosüsteemi haaratud ka sotsiaalteenuste osutajad, maavalitsused ja Sotsiaalministeerium. Infovahetus on võimalik ka teiste avalike teenuste infosüsteemidega.

Klienditöö kõrval võimaldab STAR koguda ka teavet ja statistikat, et paremini analüüsida ja arendada abimeetmeid tulevikus nii omavalitsustes kui ka riigis tervikuna.

Mis kasu on STAR-ist sotsiaaltöö tegijatele?

STAR aitab sotsiaaltöötajal inimese abistamisel põhjalikumalt tööd teha. Näiteks on sotsiaaltöötajal võimalik paremini jälgida ja dokumenteerida, kuidas inimese abistamise protsess edeneb, kas pakutud teenused

aitavad teda, kas oleks vaja midagi muuta või kohendada.

Inimese probleeme enamasti ei hooli valdkondade piiridest, nt võib abivajav inimene olla korraga töötu, hooldada eakat pereliiget, põdeda mõnda keerulist haigust ning peres võib kasvada samal ajal ka mitu last. Seega vajaks selline pere abi tööturu, tervishoiu, hoolekande, sotsiaalkindlustuse ja võib-olla ka hariduse süsteemist. Sotsiaaltöötaja on enamasti see, kes kõik ühe inimese abistamiseks vajalikud osapooled kokku kutsub ning koostööd korraldab, et pere probleemidele lahendust leida. STAR võimaldab sellises töös paremini infot talletada ja osapoolte vahel vahetada.

Kindlasti on tuttav olukord, kus oma lugu peab korduvalt uuesti rääkima erinevatele ametnikele või viima pabereid ühelt ametnikult teisele. Süsteem võimaldab infot vahetada teiste riigi infosüsteemidega ning inimene ei pea ise enam paberitega jooksuma või enda kohta infot uuesti andma, kui ta on seda juba korra teinud. Näiteks saab sotsiaaltöötaja inimest abistades küsida teistest infosüsteemidest, kes on inimese perearst, kas tal on olemas tervisekindlustus, on ta töötuna arvel, milliseid sotsiaaltoetusi ta juba riigi käest saab, kus ta õpib jne.

Mida toob STAR inimesele?

Kuna sotsiaaltöötaja töövõimalused on paremad, peaks ka inimese

abistamine muutuma veelgi sisulisemaks ja tulemuslikumaks.

Kuna STAR loob ühtse töökeskkonna kõigile sotsiaaltöö tegijatele omavalitsustes, peaks inimese jaoks ühtlustuma abistamise protsess sõltumata omavalitsusest, nt elukoha vahetamisel uue omavalitsusega suheldes.

Eri omavalitsuste pakutavad teenused peaksid muutuma võrreldavaks inimese jaoks, sest neid kirjeldatakse ühtsete reeglite järgi STAR-is.

Tulevikus võimaldab STAR ka erinevaid e-teenuseid arendada, nt võimaldab inimestel esitada elektroonselt taotlusi, jälgida abistamisprotsessi kulgu ja otsuseid, saada enda kohta registrisse kantud andmetest elektroonselt ülevaateid jms.

Inimene saab alati küsida väljavõtet, milliseid andmeid STAR tema kohta sisaldab.

Mida toob STAR teenuse osutajale?

Kui sotsiaaltöötaja suunab inimese mõnele teenusele, saab teenuse

osutaja STAR-i kaudu info, kes teenusele tuleb, mis eesmärgil ning mis tegevusi peaks teenuse osutaja just sellele inimesele pakkuma. Oluline on, et teenuse osutaja kohandaks teenust vastavalt konkreetse inimese vajadustele ning ootustele.

Paremad tingimused hoolekandeteenuste osutamise käivitamiseks ja laiendamiseks. Teenuse osutajatel on lihtsam aru saada ootustest neile, sest teenuse osutajate jaoks (sh teenuse sisu kirjelduse nõuded, andmete esitamine, infovahetus jm) on kasutusel olev infosüsteem kõigis omavalitsustes ühesugune.

Uus infosüsteem on plaanitud käivitada 1. aprillist kohustuslikuna toimetulekutoetuse ning hoolduse seadmise, hooldaja määramise ja hooldajale määratud toetuse maksmise menetlemiseks. Hoolekandeteenuste osutamiseks on STAR-i kasutamine kohalikele omavalitsustele esialgu vabatahtlik. STAR kasutuselevõtuga lõpeb praegu kohalikes omavalitsustes kasutus oleva sotsiaalinfosüsteemi SIS kasutus.

Infosüsteemi kasutuselevõtt on kohalikele omavalitsustele, teistele osapooltele ja hoolekandelist abi vajavatele inimestele väga mahu- kas muudatus. Käivitamine nõuab kannatlikkust nii omavalitsustelt kui ka abi taotlevatelt inimestelt, kuid arvestades süsteemiga tekivad kasu, loodame kõigi osapoolte mõistvale suhtumisele.

Puudega inimesed on muutunud meie ühiskonna täisväärtuslikeks liikmeteks.

Terry Ney,

Sotsiaalministeerium, hoolekande osakonna peaspetsialist

Aastast 2007 viib Sotsiaalministeerium ellu Euroopa Sotsiaalfondist rahastatavat programmi „Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed”.

Koostamisel on programm järgmiseks kaheks aastaks (2010–2011), millega on planeeritud pakkuda järgmisi teenuseid ja koolitusi:

- abivahendite alast nõustamist nii kodu kui ka töökoha kohandamisel Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse juures tegutseval Puudealase Teabe ja Abivahendite Keskuselt www.abivahendikeskus.astangu.ee;

- kvaliteetset ja kättesaadavat toimetulekualast nõustamist erivajadustega inimestele ja nende peredele <http://noustamisteenused.sm.ee/>;

- rehabilitatsiooniteenuse kvaliteedi parandamiseks kompleks-

seid rehabilitatsiooniprogramme (vähemalt 250 inimesele);

- nõustamisteenust asenduskodudest ning perekonnast hooldamiselt lahkunud noortele, et tagada noorte sujuvam sisenemine ning toimetulek tööturul (vähemalt 100 noorele);

- koolitust Tervise Arengu Instituudilt hooldusabi töötajatele (50 inimesele), psüühilise erivajadusega inimeste tegevusjuhendajatele (125 inimesele) ning koduhooldustöötajatele (75 inimesele);

- koolitust KOV töötajatele või teenuse osutajatele STAR-i kasutamiseks (500 inimesele);

- abivahendite tehnika koolitust rehabilitatsiooniasutustes töötavatele füsio- ja tegevusterapeutidele (45 inimesele) ning abivahendeid eraldavate ettevõtete spetsialistidele (15 inimesele);

- võlanõustajate koolitust (15 inimesele);

- koolitust rehabilitatsiooniteenuse kvaliteedi hindamise ekspertidele ja nõustajatele (10 inimesele).

Lisaks korraldatakse programmi „Töölesaamist toetavad hoolekandemeetmed” ellurakendamiseks tegevusi ka avatud taotlusvoorude kaudu rahastatavate projektidena.

2010.–2011. aasta hoolekandeprogramm ei ole veel kinnitatud, kuid täpsem info selle programmi kohta on leitav aadressil www.sm.ee/esf ja avatud taotlusvoorude kohta aadressil www.innove.ee.